

BOLALARDA TASVIRIY FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH VAZIFALARI

Husanova Muxayyo Abdusamatovna

ADPI magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7439952>

Rasm chizish, loydan buyumlar yasash va applikasiya - bu tasviriy faoliyat turlari bo'lib, ularning asosiy vazifasi tevarak-atrofni obrazli aks ettirish hisoblanadi. Masalan, yozuvchining she'ri va rassomning asari. Tasviriy faoliyat maktab yoshidagi bolalarni har tomonlama tarbiyalashda katta ahamiyatga egadir. Tasviriy faoliyat bolalarni ongli tomondan tarbiyalashda katta ahamiyat kasb etadi. Birorta predmetni chizish yoki yasash uchun albatta u bilan oldindan tanishish yoki kuzatib chiqish, uning shakli, katta-kichikligini, qismlarning joylashishi, rangini bilish kerak bo'ladi. Bu jarayonda ko'rish, sezish, qo'l harakatlari ishtirok etmay qolmaydi. Bolalar predmet va hodisalarni kuzatish va ko'rib chiqish jarayonida predmetni katta-kichik guruhlarga bo'lib, uning shaklini o'zgartirib, rangini turli-tumanligi bilan tasvirleydilar.

Shuningdek, tasviriy faoliyat jarayonida bolalar turli xil material (qog'oz, bo'r, bo'yoqlar) bilan ularning o'ziga xos xususiyatlari, ular bilan ishlash texnikasi bilan tanishadilar, bu esa bolalarning aqlan o'sishiga sabab bo'ladi. Bu jarayonlarda tarbiyachilarga katta ma'suliyat yuklaydi. "Tarbiyachi shaxsiga qo'yiladigan talab – eng avvalo o'z ustida izlanishlar olib borishidir". Shunday ekan, maktabgacha ta'lim tizimida eng muhim ehtiyoj maktabgacha ta'lim tashkiloti mutaxassislarining pedagogik yetukligini rivojlantirishdir. Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda fikr yuritish operatsiyalari (tahlil, sintez, taqqoslash umumlashtirish)ning rivojlanishiga imkon beradi, bu, o'z navbatida, bolalarning oqilona o'sishiga olib keladi. Bu jarayonda bolalarning nutqi rivojlanadi. Sensor tarbiyani amalga oshirishda tasviriy faoliyatning ahamiyati katta. Chunki bolalar predmetlar bilan uzviy bog'lanadilar, ularning o'ziga xos sifatlari, shakli, rangi bilan, katta-kichikligi bilan tanishadilar, ularning farqini, o'xshashligini aniqlaydilar, bu esa bolalarni sensor tarbiyalashga, ko'rgazmali, obrazli fikr yuritishga imkon beradi. Tasviriy faoliyat bolalarni axloqiy jihatdan tarbiyalaydi. Chunki bolalar o'z ishlarida bizning hayotimizda, jamiyatda bo'layotgan voqea-hodisalarni aks ettiradilar, ulardan mamnun bo'ladilar, hayajonlanadilar.

Tasviriy faoliyat jarayonida bolalarda irodaning sifatlari -boshlagan ishini oxiriga yetkazish, oldiga maqsad qo'yib, o'shani bajarishga tomon intilish, qiyinchiliklarni yengish, o'rtoqlariga yordamlashish kabi xususiyatlar tarbiyalanadi. Jamoa ishini yaratish jarayonida bolalarda bir-biriga yordam,

kelishib ishlash kabi sifatlar tarbiyalanadi. Bolalarda, ishni baholash jarayonida, bolalarni o'rtoqlarining ishiga nisbatan real munosabatda bo'lish, to'g'ri baholash, o'z ishidan va o'rtoqlarining ishidan xursand bo'lish kabi axloqiy sifatlar tarbiyalanadi. Tasviriy faoliyat bu bolalarni o'z oldiga qo'ygan maqsadlarini bajarishda tinmay mehnat qilishga undovchi faoliyat hisoblanadi. Bolalarda mehnat ko'nikmalarini o'stirish, tarbiyalash kerak, faqat navbatchilik orqali ba'zi bolalarda emas, balki, har bir bolada. Tasviriy faoliyat bolalarga estetik tarbiya berishning asosiy vositasi hisoblanadi. Har bir predmetning katta-kichikligini, rangini, shaklini, fazoda joylashishini ajratish, bu estetik sezgining bo'laklari hisoblanadi. Bolalarda estetik sezgining rivojlanishi - bu rangi, ritmi, proporsiyani chuqurroq sezish bilan bog'liqdir. Bolalar rangni, shaklni, uning xilma-xilligini sezsa yoki his etsa, u shunchalik ranglar aralashmasining xilma-xilligidan zavq oladi, bahramand bo'ladi.

Bolalarda estetik sezgining rivojlanishi, ularda predmetga va uning ba'zi sifatlariga nisbatan estetik baho berishga o'rganadilar. Ularda tasviriy san'at asarlarini tushunishga, ularga nisbatan his-tuyg'uni, munosabatni tarbiyalaydi. Tasviriy faoliyat bolalarda badiiy-ijodiy o'stirishda muhim rol egallaydi. Bolaning badiiy ijodiy o'sishi bu obrazli fikr yuritish, estetik idrok etishni va obraz yaratishda zarurbo'lgan malaka, ko'nikmalarni egallash hisoblanadi. Masalan, tabiatga yoki istirohat bog'iga sayr, ko'z faslida sayohat uyushtirish. Tarbiyachi bolalarni predmet yoki tevarak-atrofnı kuzatishda paydo bo'luvchi estetik his-tuyg'u orqali, tevarak-atrofga, kishilar mehnatiga to'g'ri baho berish, vatanga nisbatan muhabbat kabi sifatlarini tarbiyalash mumkin. Bolalarni o'z ishini yana ham chiroyli va yaxshi bajarish, boshqalarga yoqadigan, ularni ko'rganda quvonadigan qilib yaratish bu badiiy, axloqiy tarbiyalashning asosiy vazifasi hisoblanadi.

Maktabga bolalarni tayyorlashda tasviriy faoliyat katta ahamiyat kasb etadi. Rasm, loy, qurish materiallari bo'yicha bilim, malakalarini egallash maktabda tasviriy faoliyat darslari va mehnat darslarini muvaffaqiyatli egallashlariga asos bo'ladi. Ularni o'quv faoliyatiga tayyorlaydi: pedagogni tinglashga, uning ko'rsatmalarini bajarishga o'rgatadi. Oldiga qo'yilgan vazifani hal etishda, uning asosiy va muhim hal etish yo'llarini izlab topish bu o'quv faoliyatning asosiy sababchilaridan biridir. Tasviriy faoliyat jarayonida o'z ishini nazorat qilib borish, maktabda vazifalarni bajarishda ham rol o'ynaydi. Shuningdek, bola tasviriy faoliyat jarayonida psixologik jihatdan ham tayyorlanib boradi. Maktabda qiziqishga xohish, yangiliklarni bilishga intilish, maqsadi sari intilish, tartibli holda shug'ullanish va shu kabilar. Shunday qilib, tasviriy faoliyat

jarayonida olgan malakalar bolalarni maktab hayotiga tezda kirishib ketishiga asos bo'ladi.

Mavzu: Ertakdagi daraxt

Maqsad: Bolalarni xayoliy ertaklarda tasvirlangan daraxtni xis qilib chizishga o'rgatish. Bolalarni sexrli olamga sayoxat qilish orqali rasm chizishga undash. Bolaning tafakkurini o'stirish. Ijodkorlik qobiiyatlarini shakllantirish. Ranglardan to'g'ri foydalan olish ko'nikmalarini shakllantirish. Did bilan ishlash ko'nikmasini tarkib toptirish.

Kerakli jixozlar: qog'oz, rasm chizish uchun qalam va bo'yoqlar, kist, salfetka

Qo'llaniladigan usul: Ko'rsatish, tushuntirish, savol-javob

Faoliyatni borishi: T-yachi: Bolalar bugun ertaklar olamiga sayoxat qilamiz. Xoxlaysizlarmi?

Bolalar: Xa juda xoxlaymiz

T-yachi: Bir bor ekan, bir yo'q ekan qadim zamonda bir katta daraxt bor ekan. Uni smoyasidan yo'lovchilar dam olib, yo'lida ravona bo'lishar ekan. Yana u daraxtning shoxlariga qushlar xam qo'nib, dam olishavr ekan va daraxt ekkan bog'bonga raxmat aytib duo qilib, yo'lga ravona bo'lishar ekan. Daraxt xam xammaga yaxshilik qilayotganidan xursand bo'lib, kundan-kunga katta bo'lib o'sar ekan.

Mana o'sha ertakdagi daraxt. Qaranglar juda chiroyli va xaybatli a?

Bolalar: Xa

T-yachi: Kelinglar xammaga yaxshilik qilgan shu chiroyli daraxtning rasmini chizamiz.

Bolalar: Xo'p bo'ladi opajon

T-yachi: Qog'oz satxining past qismidan erni chizib, so'ngra daraxtning tanasini katta qilib chizamiz. Mana bunday qilib. SHoxlari xam baquvvat bo'ladi. So'ngra unga barglar chizamiz. Xozir kuz fasli bo'lagini uchun barglari sariq bo'la qolsin. Mana ko'rdinglarmi?

Bolalar: Xa

T-yachi: Sizlar bu yaxshi daraxtni rasmini chizishga qiziqayapsizlar a?

Bolalar: Xa opajon, juda chizgimiz kelyapti.

T-yachi: Bo'lmasa qo'llarmizga qalam olamiz, albatta o'ng qo'lga ushlab avval bizga shunday baquvvat daraxtni etkazgan ona er rasmini chizib, keyin daraxt tanasini chizamiz so'ngra shoxlari va barglarini chizib, rang berasizlar. Qani msarxamat.

Bolalar: Raxmat opajon.

T-yachi: Ertakda xam daraxt bor

Yaxshilik qilar bisyor
Soyasida dam olar
Odamlar xatto qushlar
Keling rasmin chizinglar
Daraxtni shod etinglar
Salobatli daraxtni
Foydasini bilinglar

Qani bolalar ertakdagi daraxtni xayolan chizishingiz xam mumkin. Qani kim chizib bo'ldi.(bolalar birin-ketin rasmlarini olib keladilar).YAXshi xarakat qilibsizlar. YAnayam chiroyli chizish uchun kechki soatlarda davom ettiramiz.Xozir esa «Tez kel» o'yinini o'ynaymiz.o'yindan so'ng faoliyat yakunlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.Nurmatova, Sh.Xasanova. D.Azimova. Ustaxonada amaliy mashg'ulot. «Cho'lpon». T., 2010 y.
2. M.Nurmatova, Sh.Xasanova. Rasm, buyum yasash va tasviriy faoliyat
3. metodikasi. «Musiqqa». T., 2010 y.
4. Abdurahmonova Sayyora Shaxobidinovna. Factors for formation of pedagogical culture of preschool educational teachers Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences VOLUME 2 | ISSUE 6 ISSN 2181-1784 Scientific Journal Impact Factor SJIF 2022: 5.947 Advanced Sciences Index Factor ASI Factor = 1.7.
5. Abduraxmonova S. Sh. Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik-madaniyatni rivojlantirishning antroposentrizm tamoyili "Таълим ва инновацион тадқиқотлар" № 6-2, 2022. махсус сон ISSN 2181-1717 (E) .